

Linija kao refleksija unutrašnjeg stanja

Vojvodić, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:370284>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNE KULTURE

IVONA VOJVODIĆ

**LINIJA KAO REFLEKSIJA UNUTRAŠNJEG
STANJA**

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

doc. art. Mario Matoković

Osijek, 2024.

Sažetak

Početak umjetničkog stvaranja gledamo kao izražavanje onoga što se nalazi u nama. Većina djela zasniva se na podsvjesnoj razini. Orijentir kojim se često služimo kako bismo osvijestili nesvjesno su osjećaji koji definiraju odrednice kojima se krećemo. Promatrajući djelo vođeni smo istim emocijama te na temelju njih definiramo naklonost koju imamo za umjetničko djelo. Sve što se na slici događa percipiramo vizualno, ali zapravo sliku shvaćamo samo preko svog duha, kako nalaže Pražić „Umjetničko djelo ima dodira s budnim snom, što je sanjarenje.“ (Pražić, 1989:58). Umjetnost postoji da nas odvede iz realnosti. U dubokoj kontemplaciji stojeći pred nekim radom mi upoznajemo sebe te istražujemo ono zamijećeno koje nam je još nepoznato. Kako bi se riješili praznine koja caruje nama samima otvaramo se putu inovativnosti, odnosno ulazimo u područje kreativnosti i mašte. Kao što ljudske karakteristike utječu na sudbinu života tako i karakter linije utječe na sam doživljaj koji nastaje na slici koja svoj motiv repetitivno ponavlja ostvarujući dinamiku, a upravo se time bavi ovaj rad istražujući teme životnog kretanja kroz linijski izraz. Naglasak je na razvijanju osobnosti, stjecanju znanja i vještina kako bismo u potpunosti iskusili čar života te stvorili želju za istraživanjem nepoznatog.

Ključne riječi: rekompozicija, linija, eksperimentiranje, repeticija, gibanje

Abstract

The beginning of artistic creation is seen as an exploration of the internal. Most works are based in the subconscious. The reference point that is often used to make the unconscious conscious are feelings, which define the guidelines by which we operate. Observing a work of art, we are moved by those same emotions we use to define the partiality for a work of art. Every element of the painting is perceived visually but is actually understood by our spirit. As Pražić says, "An art piece interacts with waking dream, that is daydreaming." (Pražić, 1989:58). Art exists to extract us from reality. In deep contemplation, while standing in front of a work of art, we meet ourselves and explore what we see but are yet to understand. To fill the void that exist in us, we open ourselves to the path of innovation; that is, we enter a space of creativity and imagination. As human characteristics affect the fate of life itself, so do character lines affect the experience created by a painting, which by repetitively using its motifs creates dynamicity, and exactly that is the topic that this work covers by exploring the

themes of movements of life through linear expression. The emphasis is on developing a personality, acquiring knowledge and skills in order to fully experience the charm of life and create a desire to explore the unknown.

Key words: recomposition, line, experimentation, repetition, motion

UNIVERZITET JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ivona Vojvodić potvrđujem da je moj završni rad
diplomski/završni
pod naslovom „Linija kao refleksija unutrašnjeg stanja“

te mentorstvom dr. art. Marija Matokovića

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, 2.9.2024.

Potpis

Ivona Vojvodić

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. KONCEPT RADA - NUMEROLOGIJA – ŽIVOTNI PUTEVI	2
1.1. Brojevi životnih staza – Sudbinski brojevi.....	2
3. UZORI ZA NASTANAK RADA	5
3.1. Labirint kao ravna linija – Brian O'Doherty	5
3.2. Marianne Fern	6
4. REKOMPOZICIJA	8
5. POSTUPAK IZRADE.....	10
5.1. Povijest suminagashi tehnike	10
5.1.1. Proces suminagashi tehnike.....	11
5.1.2. Suminagashi u grafici	13
5.2. Tehnika pastelne manire.....	15
5.2.1. Izvedba tehnike pastelne manire na matrici	16
6. OTISKIVANJE ZAVRŠNOG RADA	18
7. ZAKLJUČAK	19
8. POPIS LITERATURE	20
9. PRILOZI.....	21

1. UVOD

Grafika je kao kreativna disciplina jedna od grana likovne umjetnosti koja od svakog pojedinca traži istraživanje samoga sebe, a potom kreće od istinskog promišljanja u razvijanje ideje. Inovativnost u grafici i sloboda eksperimentiranja omogućuju stvaranje bez ograničenja, pretvarajući neprekidni tijek misli u crtež, kroz linijski izraz s kojim se poistovjećujemo. U djelu: Vid i privid umjetnosti, Branka Pražića upoznati smo s pojmom maštanja koje je glavno ljudsko sredstvo za stvaranje novih predodžbi pomoću kombiniranja raznih ideja i pojmova kako bi se napustio osjećaj težine. „Mašta u umjetnosti je stvaralačka i govorimo o kreativnoj imaginaciji. Kako se prostor stvarnog i nestvarnog isprepliću, lako se zbunimo – da li je doživljeno stvarnost ili tek predodžba stvarnosti, iluzija, halucinacija?“ (Pražić, 1989:58) Ovo je osnova ne samo za umjetnički već i znanstveni kao i tehnološki razvoj novih inovacija. „Samo je poneko obdaren da vidi i vanjski i unutrašnji izgled stvari.“ (Pražić, 1989:58)

Glavni motiv nastanka ovog rada je upoznavanje sebe kroz razne eksperimente kao i kroz čin stvaranja. Svaka osoba obilježena je raznim karakteristikama što ovaj svijet čini idealnim zbog vlastitog predočavanja različitosti i naglašavanja posebnosti pojedinca.

Kroz vlastiti umjetnički rad koji se sastoji od 51-og otiska izvedenog kroz dvije kombinirane tehnike na 9 matrica naglašeno je pomno planiranje izvedenog procesa. Proučavanje je također bit koja je pomogla usporediti ovaj rad s drugim medijima te dokazati da djelo iz predmeta grafike ne mora biti nužno odrađeno po zadanim pravilima nego je najbitnije razvijati upornost, ne zaustavljati se na pogreškama te pomno uočavati sve oko sebe. Cilj ovoga rada bio je ostvariti slobodu kretanja motiva otisnutog na papiru i oživljavanja djela koji prelazi u naš prostor. U teorijskom dijelu rad se temelji na proučavanju i otkrivanju ljudskih karakteristika kroz razne načine te prikazu kako karakter osobe stvara temelj za ostvarenje životnih ciljeva.

2. KONCEPT RADA - NUMEROLOGIJA – ŽIVOTNI PUTEVI

Jedan od načina kako upoznati sebe jest da se okrenemo prema svemiru na temelju kojeg smo stvoreni. Ovo je jedan od načina kako utvrditi svoju osobnost i sjediniti se sa samim sobom. Postoji mnogo načina kako doći u kontakt s vlastitim bićem, ali numerologiju sam izabrala iz razloga što je to dobar način za započeti proces traganja za svojim smislom na temelju svoje probuđene svijesti.

Povijest numerologije možemo pratiti od davnina, točnije, unazad nekoliko tisuća godina. Numerologiju pronalazimo u drevnim civilizacijama kao što su Kina, Japan, Grčka, Egipat, Maje, rani kršćani, a koristi se i danas. Razlog za korištenje i stjecanje znanja o numerologiji bio je uvid u dublje upoznavanje vlastitog bića i svemira kao i objašnjavanje određenih pojava i događaja. Životni broj s kojim smo rođeni određuje naš životni put. Numerologija se zasniva na tome da svaki broj određuje snagu i energiju. Koristi se 11 brojeva: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11 i 22. Svi veći brojevi se zbrajaju da bismo dobili jedan od ovih 11 brojeva. Kako bi u potpunosti saznali svoju numerološku analizu potrebno je izračunati tri ključna broja, a to su sudbinski broj, duhovni broj i broj imena. Svaki od ovih tehnika posjeduje drugačiji način dolaska do željenog broja. Sudbinski broj otkriva našu sudbinu i otkriva razlog našeg boravka na Zemlji. On je rezultat naših prijašnjih djelovanja te na njega ne možemo nikako utjecati. Duhovni broj nam govori o tome kako osoba doživljava sebe i druge, utvrđuje vanjsku psihu čovjeka. Broj imena govori nam o socijalnom životu osobe kako se ona u njemu snalazi i ophodi s drugim ljudima te na koji način rješava pojedine situacije.¹ Numerologija je povezana s astrologijom.²

1.1. Brojevi životnih staza – Sudbinski brojevi

1. **Životna staza zvana individualizam** - Naglasak je na samostalnosti i oslanjanju na samog sebe. S obzirom da su ovi ljudi mentalno snažni postaju primjer drugima. Glavne su im osobine hrabrost, volja, temperament i dinamika. Po prirodi su nemirna bića koja uvijek traže nova događanja u životu. Uvijek su spremni za nadolazeće prepreke i borbe. Često imaju sreće, a bez izazova ne mogu živjeti.

---

¹ Numerologija, URL: <https://mojtarot.com/numerologija/> [pristupljeno: 02.08.2024.]

² Numerologija, URL: <https://ehoroskop.net/numerologija/> [pristupljeno: 02.08.2024.]

2. **Put u kojem prevladava suradnja i jedna vrsta smirenosti, a ponekad se pojavljuje i pasivnost** – Suraduju u paru i spremni su za diplomaciju i suradnju uopće. Često nisu sami nego u društvu drugih ljudi. Razvijaju se postepeno bez naglašenih skokova. Osobine koje posjeduju su marljivost i strpljivost, a uz pomoć drugih ljudi razvijaju vrh svog potencijala.
3. **Tzv. Sretni i sveti broj** – Naglasak je na potrebi za skladom, a posebnu pažnju posvećuju komunikaciji i kontaktu s drugima. Ovo su osobe koje povezuju ljude, prenose informacije ili upućuju druge. Naglašena elokventnost i natprosječna snalažljivost. Ljubitelji su putovanja, te putuju jako često. Često zamijećeni u društvu, sklapaju razna prijateljstva.
4. **Sporo i sigurno napredovanje, a osobine su dosljednost, upornost i poštivanje tradicije** – Čuvari doma i pravi ljubitelji svoje domovine. Možda im život nije pun iznenađenja, ali oni funkcioniraju na duge staze i uporan rad. Oni su odlični oslonci i jako dobri u tješnju drugih ljudi. Kada imaju dobar i čvrst početak sve ostalo razvijaju bez problema.
5. **Broj obilježen bogatim ljudima i neočekivanim događajima** – Kreativni ljudi puni strasti. Znaju ni od čega organizirati prave događaje pa su omiljeni među ljudima jer stvaraju osjećaj kao da se nešto uvijek zbiva. Skloni su čestim životnim promjenama te su spremni prijeći preko teških i neugodnih situacija. S vremenom se prilagođavaju i razvijaju prilagodljivost.
6. **U ovom broju važna je ravnoteža. U životu moraju izabrati između dvije ili više opcija** – Njihov izbor traži da se pripreme za takav način življenja. Put kretanja može se odvijati u dva smjera, dobar ili loš smjer. Na njima je odluka te se oni sami nose s posljedicama svojeg izbora. Važna im je obitelj. Spremni su na život u braku i ljubavi te tu nalaze svoju pravu ravnotežu. Možemo zaključiti kako su po prirodi smireni i prilagodljivi. Trenutak odluke glavni je događaj u životu ove osobe i pokazatelj daljnjeg razvoja sudbine.
7. **Bogata duhom, nezavisna i originalna** - Također sveti broj koji se sastoji od četiri strane svijeta plus sveti broj tri. Njihova simbolika vrlo je kompleksna i komplicirana. Život im se sastoji od posebnog puta te je moguće da prođu kroz mnoge borbe s okolinom zbog svojih stajališta, dubokih zapažanja i otkrivanja. Za sebe tvrde da su originalni istraživači. Zanimljivi su okolini, ali nisu skloni povezivanju s drugim ljudima. Preferiraju prijateljski odnos više nego intimni.

8. **Jasno i moćno djelovanje** – Imaju smisla za brigu o materijalnom te često uspijevaju u svom poslu, ali zna ih pratiti rizik. Nekada se u životu znaju naći u opasnim situacijama ili teškim dvojbama, a iz ovoga izlaze samo uz pomoć svoje hladnokrvnosti, izdržljivosti i snage. Nakon teških događaja postižu stabilan položaj, nerijetko i bogatstvo. Mogu se suočavati sa zdravstvenim tegobama, ali i u ovome imaju sreću pa uspiju ozdraviti tamo gdje drugima ne uspijeva.
9. **Još jedan u nizu svetih brojeva, devetka uvijek obećava** – Nepopravljiv idealist. Sve što je nisko i podlo mu je strano. Znaju biti naivni no nekada u svom pristupu imaju sreće poput djeteta. Sve što nema svoga kraja njihovo je područje. Često se to odnosi na život ispunjen putovanjima ili putevima duše. Ovo im omogućava široko shvaćanje što ih čini najmoćnijim filozofima, istraživačima i ljudima velike tolerancije. Otvorenog su duha i velike humanosti. Slijede svoje ideale i izdižu se iznad svojih problema. Hrabre osobe koje vole svoju okolinu.
11. **Veliki planovi koje planiraju ljudi ovoga broja, no uvijek prisutna crta isključivosti** – Veliki su utjecaj za druge ljude te ostvaruju velika djela. Ne podnose kada ih nešto sputava, često igraju na sve ili ništa. Njihov put obilježen je velikim uspjesima kao i velikim padovima. Čak i u slučaju neuspjeha spremni su započeti ispočetka zbog svog snažnog karaktera, a njihova se volja ponovno uzdiže visoko. Nakon što se sve vrati u normalu oni ponovno traže rizik te se cijela priča ponavlja.
22. **Ovaj broj zatvara mnoge cikluse te najavljuje stazu velikih i globalnih postignuća** – Ovi ljudi posjeduju natprosječne sposobnosti, često dobivaju priliku da djeluju za općeljudsko dobro. Zbog takvih osobina oni često zaboravljaju na sebe i svoje interese kako bi djelovali na društvo općenito. Život im je obilježen mnogobrojnim aktivnostima te pomoću njih dolazi do izražaja njihova osobnost, a ljudi kroz generacije pamte djela koje su ove osobe napravile.

Završni rad utemeljen je na životnim kretanjima. Ovdje pronalazim poveznicu s numerologijom koja određuje karakterne osobine i predočava nam kako ćemo se nositi sa životnim situacijama na način koji je u velikom dijelu sličan proricanju, tj. astrologiji. Vizualni dio rada cijelu priču predočava i pokazuje kako to dovodi ili odvodi od željenog cilja.

3. UZORI ZA NASTANAK RADA

3.1. Labirint kao ravna linija – Brian O'Doherty

„Labirint kao ravna linija“ djelo je Briana O'Dohertya nastalo 1967. godine. Riječ je o performansu u kojem umjetnik s povezom na očima hoda krećući se lijevo ili desno po zamišljenom putu kojega čine uzdignute platforme. Umjetnik je sam prije performansa posložio i zapamtio kojim se putem treba kretati kako ne bi izašao iz zamišljene putanje. Cilj ovoga performansa je da umjetnik zapamti cijeli put i ne napravi niti jednu grešku. Ovo je svojevrsna mentalna vježba u kojem se naglašava znanje preko iskustva.³

Ovaj performans, svojim određenim putem po kojem se osoba kreće, u velikoj mjeri korelira s mojim radom koji je definiran životnim kretanjem i putevima. Cijeli put kao da je već složen, a mi samo moramo njime hodati. Svačiji smjer kretanja je drugačiji i ne postoji jedan koji je istovjetan drugome. Svi smo predodređeni slijepo hodati kroz život ne poznajući budućnost nagađajući što se potencijalno može dogoditi i slijedeći svoj instinkt. Što se događa kada se dospije do najviše točke nikome nije poznato pa iz tog razloga na vrhu postoji prazan prostor kojega definira bijela ploha zida. Iako na prvi pogled performans i grafiku ne možemo povezati, poveznica na idejnoj razini postoji. Kako bih pronašla tu poveznicu ulazim u samu srž rada, odnosno razlog njegova nastanka. Performans kao umjetnički medij uvelike ovisi o svome konceptu te tu pronalazim poveznicu s grafikom, tehnikom koja se sastoji od sažetog i opširnog istraživanja same teme kako bi onda kroz isplanirani proces nastao rad. Performans „Labirint kao ravna linija“ oživljava ovu priču o životnim putevima i pretvara ga u umjetničko djelo. Na sličan način uzimam koncept i oživljavam ga, slažem u razne kompozicije kako bi rad dobio svoju priču u prostoru.

---

³ Ireland, P., Small Glass Labyrinth (Bridget's Cross) URL: <https://imma.ie/collection/small-glass-labyrinth-bridgets-cross/> [pristupljeno: 04.06.2024]

3.2. Marianne Ferm

Grafike Marianne Ferm temelje se na proučavanju okoliša te istraživanju divljih životinja. Umjetnica svoju ljubav za umjetnost temelji na mnogim putovanjima na kojima je pronašla vlastitu inspiraciju. (Slika 2.) U svome radu ističe želju za taktilnim kvalitetama u bakropisu i litografiji. Poveznicu s navedenim radovima pronalazim u vizualnom dijelu rada, odnosno u snažnim kontrastima crno-bijelih formi i površina. Fermine grafike koje prikazuju kretanje vode na zemljinoj površini nešto je za čim težim u svome radu. Također, naglašavanje dinamike i konstantnih pokreta i energije zamrznute u jednoj slici težnja su koju pokušavam prenijeti gledatelju promatrajući vlastiti rad. Umjetnica oslikava vodene krajolike (Slika 1.) zbog stalne fizičke transformacije, zastoja i fluctusa.⁴ „Za mene je grafika produžetak crteža, temeljeno sredstvo izražavanja i vidim jasnu analogiju između procesa kojeg koristim i moje teme.“(Ferm, 2016: n.p.) Prije no što grafika nastane, stvara se crtež koji je jedan od najbitnijih dijelova na putu do razvijanja procesa. Važnost crteža kao umjetničke discipline ima svoje svojevrsno psihološko, terapijsko, introspektivno sredstvo za povezivanjem događanja tijekom života. Crtež je važan i kao upečatljiv doživljaj realnog života kao i snova kojih se sjećamo, tj. pojedinih detalja nakon buđenja. Sve to oblikuje psihi razumijevanja unutarnjeg stanja, a zatim i izražavanja vlastitog unutarnjeg doživljaja kroz crtež koji je oživljen iskustvom osobe koja je sve to doživjela.

---

⁴ Print room, Marianne Ferm, URL: <https://printroom.studio/artist/marianne-fern/> [pristupljeno: 22.07.2024.]

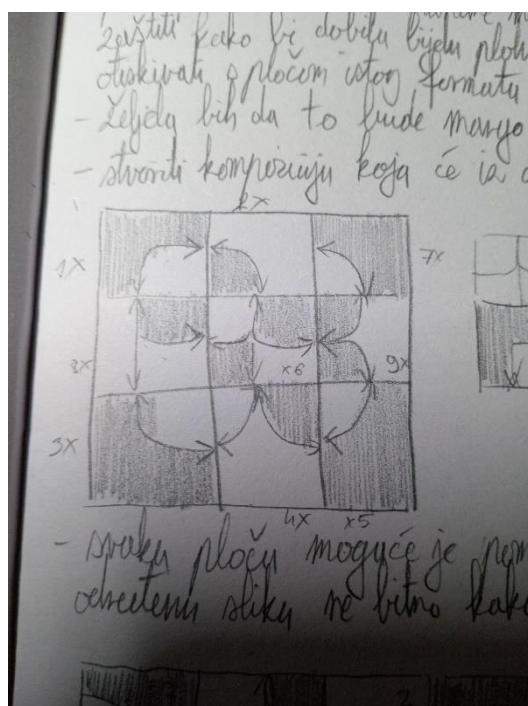
Slika 1. Sea shapes on the Seashore II, akvatinta, Marianne Ferm

Slika 2. Tom Gill, akvatinta, Marianne Ferm

4. REKOMPOZICIJA

Razvoj skice (Slika 3.) započeo je sa željom da se svaki put stvori nova kompozicija koja će pratiti vizualni dio rada te naglašavati njegov pokret. Ovo djelo bavi se kompleksno isplaniranom slagalicom koja se uspoređuje sa životnim labirintom kroz koji svaki pojedinac prolazi zasebno. Kao zasebni pojedinci koji imaju različita polja interesa svatko od nas ima drugačiji put kretanja. Utemeljena na životnim okolnostima svaka matrica predstavlja pojedino životno razdoblje osobe, a svaka ploča iznova se okreće te nas povezuje ili razdvaja. Početni položaj kompozicije započinje s devet matrica i sve su međusobno povezane tvoreći plohu koja svojom formom podsjeća na djetelinu s četiri lista.

Slika 3. Skica za završni rad

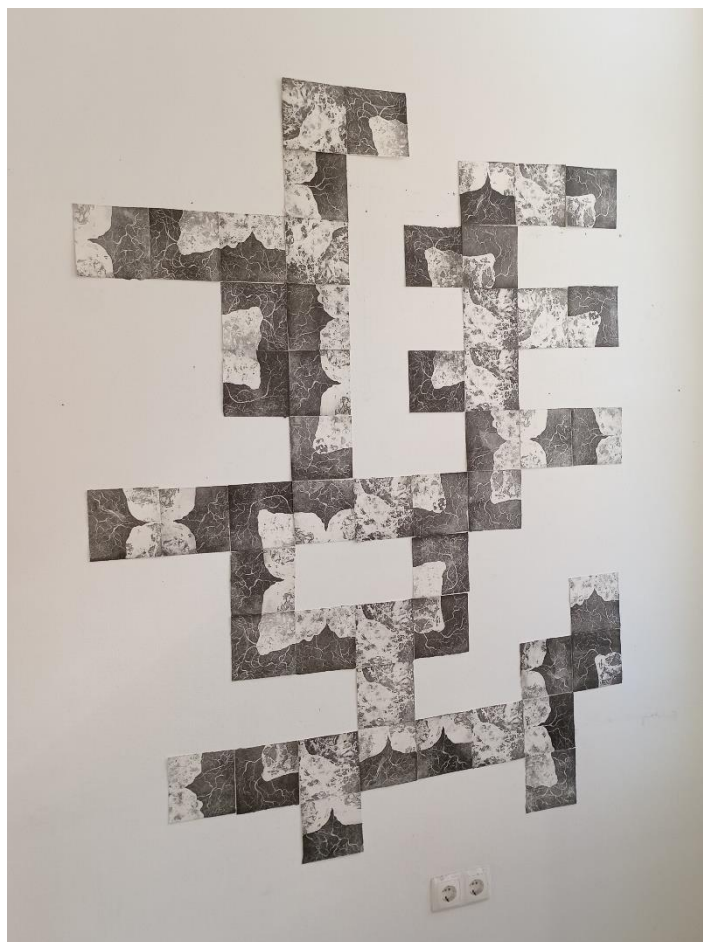
Kada otiske počnemo okretati, uvodimo element kretanja i dinamike. Nasumičnim slaganjem stvara se uz pomoć svjetlijih ploha sivkasta široka linija koja privlači pažnju, dok ju crna polja samo slijede i daju joj na važnosti. Raspored otisaka zamišljen je tako da prilikom svakog novog izlaganja postoji mogućnost novog vizualnog postava (Slika 4.). Dolazimo do pojma rekompozicije ili rekonponiranja što je proces razlaganja već od prije stvorene kompozicije te njezino ponovno komponiranje razloženim elementima na potpuno nov način. Rekonponiranje

se primjenjuje kako na plošnom tako i na prostorno plastičnom oblikovanju.⁵ Rad nikada ne mora imati isti raspored te se može iznova slagati što rezultira time da se priča svaki put mijenja, prati neku drugu radnju te luta tražeći svoj nikada nepronadjeni kraj. Možemo i gledati samo segment ovog rada te se osvrnuti na pojedini dio čovjekovog života koji može biti glavna prekretnica ili točka pucanja, odnosno drastično usmjeravanje prema uspjehu ili pad u ponor neuspjeha. Također, ovaj dio života osobi može biti od velike važnosti jer ga drži blizu svog srca, ali isto tako može biti trauma koja će ga pratiti do kraja postojanja te za njega odlučivati puteve kretanja. Naglasak je na osjećaju beskonačnosti koji je glavna pojava koja definira rad dajući mu slobodu da se nikada ne završi i da se o njemu raspravlja neovisno u kojem životnom periodu bili. Filozofija života i rasprava o istome nešto je što nam treba biti prioritet jer čuvanje mentalnog zdravlja jednako je važno, ako ne i važnije, od fizičkog. Gledamo li u cjelini idealni životni smisao, u svakom se polju trudimo dati svoje najsnažnije emocije i zaključke koji će nas kasnije definirati. Uočavajući i najmanje detalje činimo cjelinu posebnom. Tako i umjetnost posjeduje elemente odgojno obrazovnog dijela koji svatko treba čuti ili vidjeti u svome životu. Što više stvari iskusimo, osjećamo čari života, samim time lakše prelazimo preko prepreka.

---

⁵ Sinković, Nikola (2015), Likovna kompozicija za početnike, Kompozicijska načela URL: <https://www.nikolasinkovic.com/likovna-kompozicija-za-pocetnike/> [pristupljeno: 15.07.2024.]

Slika 4. Postav završnog rada

5. POSTUPAK IZRADE

5.1. Povijest suminagashi tehnike

Prvu pojavu tehnike suminagashi, koju još nazivamo i mramoriranje, pronalazimo u Japanu u 12. stoljeću. Također je poznata i po nazivu „lebdeća tinta“ (Slika 5.). Ova tehnika nastala je na način da bi umjetnik ispuštao krugove crne ili indigo plave tinte u vodu. Zatim bi puhao po površini vode kako bi dobio željeni uzorak. Mramoriranje postaje popularno prvo među članovima japanskog kraljevskog dvora. U 15. st. razvijaju se nove vrste mramoriranja u Turskoj i Perziji. Nova tehnika nazvana je Ebru ili „umjetnost oblaka“ koja se prakticirala u Osmanskom Carstvu. Tintu su zamijenili bojom od ulja i gvaša. Zatim bi u vodu dodali medij koji se zvao *veličina* kako bi boje bolje plutale na površini vode. Nakon što je boja stavljena u vodu koristilo bi se pero, igla ili češalj za stvaranje željenih rezultata. Mramoriranje se pojavljuje u Europi, a do 17. stoljeća Engleska, Francuska, Njemačka, Nizozemska i Italija

proizvele su mramorirani papir. Nije bilo puno ljudi koji su poznavali tehniku mramoriranja, a mramorari nisu bili voljni dijeljenju svoga znanja. Godine 1853. engleski majstor mramoriranja, Charles Woolnough, piše knjigu o mramoriranju: *The Art of Marbling*. Na taj se način zamjerio majstorima mramoriranja jer je otkrio tajne zanata.

Ova tehnika je poznata po tome što se iz crteža proricala budućnost. Kada bi se ispričala buduća događanja crtež bi se bacio u rijeku kako ga nitko ne bi pronašao.⁶

Slika 5. Povijest mramoriranja i Suminagashi tehnike

5.1.1. Proces suminagashi tehnike

Svoju ideju spajanja suminagashi tehnike i grafike razvila sam kao niz crteža kojima sam dolazila do novih kompozicijskih ideja. Kako bih doživjela u potpunosti vrijednost suminagashi tehnike, stvaram proces u kojem testiram razne vrste papira kao i dvije različite vrste tuša. Za ovu tehniku potrebni su tristogramski papiri. Što je papir tanji, to se brže raspada u vodi, a tinta ne bude u potpunosti vidljiva. Za nanošenje tuša u vodu koristila sam vrh kista, a zatim laganim dodavanjem deterdženta dobila kemijsku reakciju u kojoj se tuš udaljava od deterdženta. Potom sam za stvaranje različitih formi na površini vode koristila tanki štapić i uz lagano ljuljanje posude dobila forme koje se repetitivno ponavljaju prateći smjer kretanja vode.

---

⁶ History of Suminagashi and Marbling URL: <https://suminagashi.com/history/> [pristupljeno: 20.06.2024.]

Napravila sam oko 10 zadovoljavajućih crteža i počela s planiranjem razrade ove tehnike u grafici (Slika 6. i 7.).

Slika 6. Suminagashi izveden na papiru - skica 1.

Slika 7. Suminagashi izveden na papiru - skica 2.

5.1.2. Suminagashi u grafici

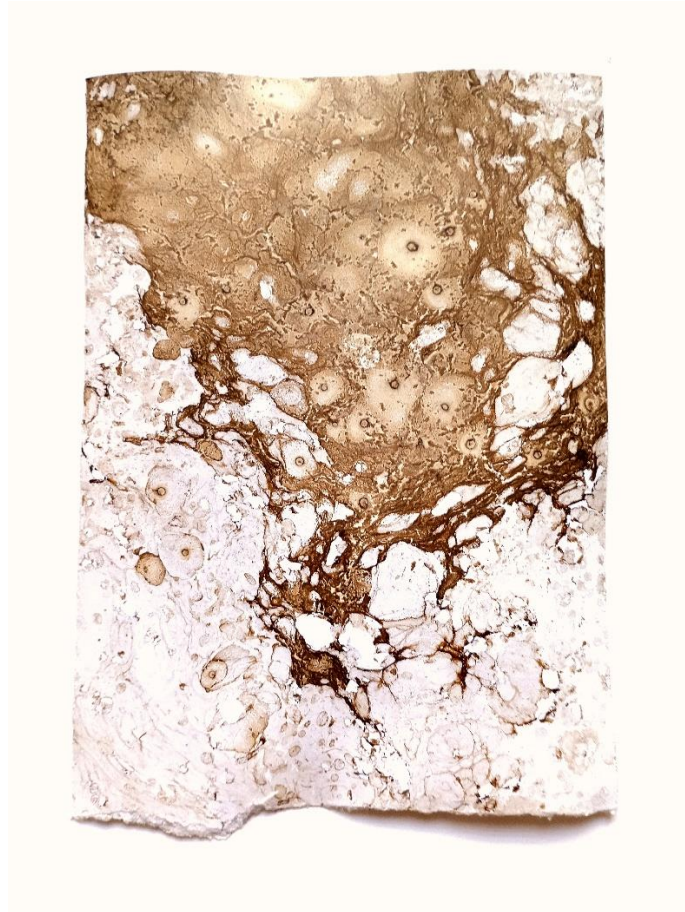
Za izvedbu ove tehnike u grafici bilo je potrebno planiranje i testiranje raznih materijala u svrhu postizanja najboljeg rezultata. Umjesto tuša koristila sam grund koji u svom sastavu sadrži ulje kojemu je svrha zaštita cinčane ploče od djelovanja dušične kiseline. Grund sam vrhom kista kapala u vrelu vodu koja ga je topila čim bi dotaknuo površinu vode, a pri tome bih dodavala u malim količinama deterdžent čija je kemijska reakcija pomicanje grunda s pojedinih dijelova površine vode. Pri prvom pokušaju probala sam staviti papir na površinu i dobila zanimljive vizualne prijedloge (Slika 8.).

U drugom pokušaju isprobala sam dobivenu formu prenijeti na matricu (format 14 x 14 cm). Nakon prenesenog uzorka s površine vode na svih devet matrica postupak je zahtijevao sušenje u trajanju od oko 3 sata (Slika 9.).

Za potrebe daljnjeg rada (Slika 10.) na matricama koristim postupak ponovnog grundiranja pojedinih dijelova svake matrice pojedinačno iz razloga zaštite tih dijelova od djelovanja dušične kiseline, a potom slijedi ponovno sušenje.

Kada se matrica osuši, spremna je za stavljanje u dušičnu kiselinu na 4 minute u omjeru 1:30. Proces nanošenja grunda na matricu i stavljanje matrice u dušičnu kiselinu ponovio se nekoliko puta dok nisam dobila željeni rezultat.

Slika 8. Grund otisnut s površine vode na papir

Slika 9. Matrice u procesu sušenja

Slika 10. Osušene matrice

5.2. Tehnika pastelne manire

Osnova tehnike pastelne manire je stvaranje crteža na bakropisnoj podlozi s ruletom, a rezultat koji ova tehnika ostavlja podsjeća na crtež izveden pastelnom tehnikom. Ova tehnika se jako često zamjenjuje s tehnikom mekanog voska. Treba napomenuti kako postoje dvije vrste manira u ovoj tehnici: gravure i jetkanice. Manire izravnog graviranja ruletama na ploči i manire radiranja ruletama na ploči podloženoj bakropisnim lakom. Sam početak pronalazi u 18. st. kada su nastajala djela u pastelnoj tehnici. Za nastanak tehnike vezuju se tri imena: J. C. Francois, G. Demarteau i L. M. Bonnet. Sljedbenici ovu tehniku kombiniraju s punciranjem i drugim tehnikama za koje je karakteristična udubljena točka ili sistem točaka.⁷

Otkrivanjem činjenice kako mast štiti matricu od djelovanja dušične kiseline započela sam upoznavanje procesa izvedbe tehnike pastelne manire. Matrica se stavlja pod kalofonij koji sprječava kiselinu od otvorenog jetkanja na površini ploče. Započinjem proces crtanja na matrici masnom bojicom koja štiti dijelove matrice kako se ne bi izjetkali. U prvoj se fazi matricu jetka slabijom kiselinom, a kasnije koncentraciju povećavamo (Slika 11. i 13.).

⁷ Umjetnost multiorginala, Dževad Hoze, Prva književna komuna Mostar, 1988. str. 355. – 357.

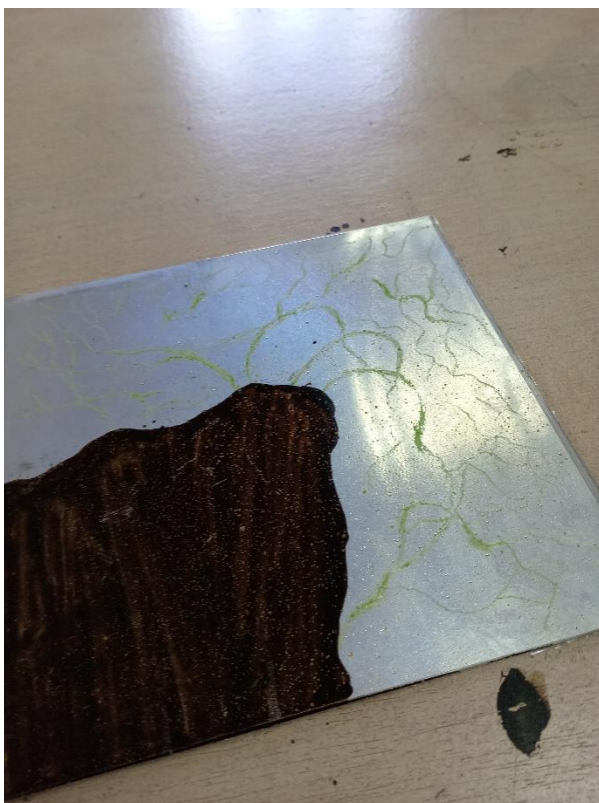
5.2.1. Izvedba tehnike pastelne manire na matrici

Kako bih dobila ideju za traženi crtež, prije tehnike pastelne manire, napravila sam nekoliko skica na papiru koji je obojan crnim akrilom, a crtež sam crtala bijelom kredom u olovci. Kada sam odabrala zadovoljavajuće crteže, započeo je proces prenošenja ideje s papira na matricu. Ploča na kojoj je već od prije izvedena tehnika suminagashi zaštićena je grundom. Na drugom dijelu matrice s masnim bojama iscrtavam željeni crtež (Slika 12.). Matricu potom zaprašujemo kalofonijem kako bi je zaštitila od otvorenog jetkanja. Svaka matrica potom se stavlja u kiselinu i nakon što prođe njezino vrijeme za jetkanje, za svaku sljedeću matricu povećavamo vrijeme jetkanja za pola minute s obzirom da kiselina u ovisnosti od veličine površine matrice gubi na svojoj snazi jetkanja. Po završetku jetkanja dobivamo plohu koja je tamna s bijelim točkicama koje asociraju na postojanje svemira.

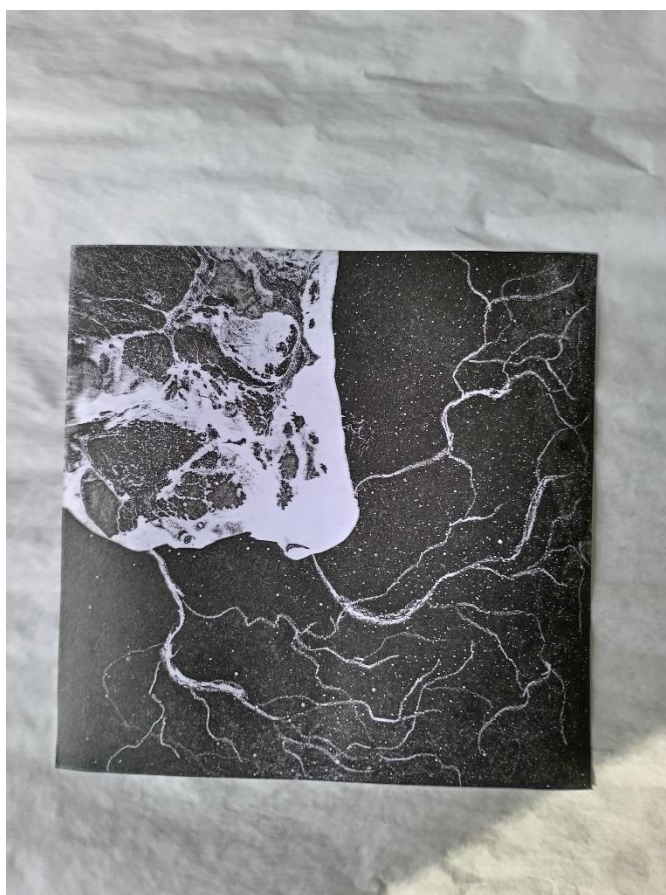

Slika 11. Otisak izveden tehnikom pastelne manire 1

Slika 12. Proces izrade tehnike pastelne manire

Slika 13. Otisak izveden tehnikom pastelne manire 2

6. OTISKIVANJE ZAVRŠNOG RADA

Pripremljene matrice bile su spremne za otiskivanje. Priprema papira za otiskivanje podrazumijevala je kidanje rubova, a ne rezanje te sam na taj način dobila rub papira koji je u potpunosti bio u kontekstu s organskim formama same grafike. Nakon što je papir bio u vodi određeni vremenski period započela sam otiskivanje. Otisnula sam 51 grafiku na margo formatu (Slika 14.). Grafike su zatim, nakon sušenja, bile spremne za ravnanje.

Slika 14. Otisnute grafike

7. ZAKLJUČAK

Za promatranje, stvaranje kao i uživanje u umjetnosti potrebno je biti u snažnom jedinstvu s vlastitim bićem. Umjetnost može biti prekretnica pomoću koje otkrivamo način stjecanja raznih informacija te postajemo svjesni svoje okoline. Ujedno je ona način dolaženja do dubokih emocija, pronalaženja mira kao i osvještavanja problema koji se nalaze u svijetu. U završnom radu pod nazivom „Linija kao refleksija unutrašnjeg stanja“ spoznajem znanja kako grafika može imati brojne utjecaje iz raznih područja novih otkrića. Umjetničko djelo neprestano se razvija i nema ograničavajuću prepreku na temelju čega zaključujem kako u tome leži ljepota umjetničkog izražavanja.

8. POPIS LITERATURE

1. Pražić B., (1989.), *Vid i privid umjetnosti*, Zagreb, Izdavačka radna organizacija Mladost
2. Hoze DŽ., (1988.), *Umjetnost multiorginala*, Prva književna komuna Mostar

Internetski izvori:

1. Destiny number – The 9 Life Paths Explained, URL: <https://open.spotify.com/episode/73aGVtt9XXQrQbYwFBQLSP?si=QY8shWm0QFa u0axUMRQ0nQ> [pristupljeno: 11.7.2024.]
2. History of Suminagashi and Marbling URL: <https://suminagashi.com/history/> [pristupljeno: 20.06.2024.]
3. Ireland, P., Small Glass Labyrinth (Bridget's Cross) URL: <https://imma.ie/collection/small-glass-labyrinth-bridgets-cross/> [pristupljeno: 04.06.2024]
4. Marianne Ferm RE URL: <https://www.banksidegallery.com/artists/309-marianne-ferm-re/biography/> [pristupljeno: 07.01.2024.]
5. Numerologija, URL: <https://mojtarot.com/numerologija/> [pristupljeno: 02.08.2024.]
6. Numerologija, URL: <https://ehoroskop.net/numerologija/> [pristupljeno: 02.08.2024.]
7. Print room, Marianne Ferm, URL: <https://printroom.studio/artist/marianne-fern/> [pristupljeno: 22.07.2024.]
8. Sinković Nikola (2015), Likovna kompozicija za početnike, Kompozicijska načela URL: <https://www.nikolasinkovic.com/likovna-kompozicija-za-pocetnike/> [pristupljeno: 15.07.2024.]

9. PRILOZI

Popis slikovnog materijala:

Slika 1. Sea shapes on the Seashore II, akvatinta, Marianne Fern

Slika 2. Tom Gill, akvatinta, Marianne Fern

Slika 3. Skica za završni rad

Slika 4. Postav završnog rada

Slika 5. Povijest mramoriranja i Suminagashi tehnike

Slika 6. Suminagashi izveden na papiru – skica 1.

Slika 7. Suminagashi izveden na papiru – skica 2.

Slika 8. Grund otisnut s površine vode na papir

Slika 9. Matrice u procesu sušenja

Slika 10. Osušene matrice

Slika 11. Otisak izveden tehnikom pastelne manire 1

Slika 12. Proces izrade tehnike pastelne manire

Slika 13. Otisak izveden tehnikom pastelne manire 2

Slika 14. Otisnute grafike